

Elrabolt ártatlanság - az Iszlám Állam gyerekkatonái

GÁL Csilla Emese¹

„Két, három, négy év múlva felnőttek lesznek. Ily módon nevelkedve, ez az ideológia a mindennapi életük részévé válik. Ezek a gyerekek felnőnek, csatlakoznak az ideológiához és tovább viszik mindazt, amit az Iszlám Állam akar.”

Alkouri

A gyerekkatonák toborzásával a terrorizmus új arcát ismerhetjük meg. A szíriai és iraki területek jelentős részét birtokló Iszlám Állam új értelmezését adja a jelenségnek, „hiszen a gyermekek bevonásával nemcsak jelenlegi helyzetének megerősítésére törekszik, hanem a hosszú távú célok elérését - a Kalifátus kiterjesztését - is szem előtt tartja. Hatékonyságának biztosítása csakis akkor lehetséges, ha a szervezet nemcsak túlél, hanem „elő is készíti” saját jövő generációját. Ennek fő eszköze a gyermekek toborzása, azért, hogy megfelelő szellemi, pszichológiai és fizikai kiképzés után egy olyan jövőbeli, lojális és önfeláldozó hadsereget szervezhessen, amely tovább viszi az Iszlám Állam ideológiáját még akkor is, ha a terrorszervezet a jelenlegi formájában megszűnik létezni.

Kulcsszavak: gyerekkatonaság, toborzás, fegyveres konfliktus, terrorizmus, Iszlám Állam

A gyerekkatonaság nem új keletű jelenség, a történelem során világszerte vettek részt gyerekek a különböző fegyveres konfliktusokban. A 20. században – csak hogy hozzánk kissé közelebbi időkről beszéljünk – az első világháborúból is vannak hasonló adatok: a Hitlerjugend szervezete 18 év alatti fiúkból állt, de a brit hadsereg is toborzott gyerekkorú személyeket. Közép-Afrikában az olyan csoportok, mint a Maasai és a Samburu rendszeresen alkalmaztak kamaszokat katonaként, illetve amerikai területekről is találunk hasonló példákat.² Az pedig, hogy a közelmúltban és napjainkban az Iszlám Állam szervezett keretek között működő táborokban képez ki katonai célokra „becserkészett” gyerekeket, nem kérdés, hanem tény.

A kérdésről szinte lehetetlen a maga teljességében beszélni, mivel szerteágazó és szinte minden társadalomtudományi ágat érint, egyaránt vet fel szociológiai, pszichológiai, filozófiai, természettudományi és etikai kérdéseket, de a jog sem maradhat távol tőle.

¹ GÁL Csilla Emese, dr., jur., bírósági titkár, Budai Központi Kerületi Bíróság
Emese Csilla GÁL, dr., jur., Buda Central District Court, court secretary
<https://orcid.org/0000-0001-6077-2019>; csilla_gal@hotmail.com

² Benotman–Malik (2016) 21.

Jelen munka arra tesz kísérletet, hogy bemutassa az Iszlám Állam gyerekkatonáinak helyzetét, ahol szervezeten történik a gyerekek katonai célokra való beszerzése. Köztudomású ez a különböző szervezetek jelentéseiből, elemzéseiből, de a médiából és a – maga az Iszlám Állam által megosztott – videófelvetelekből is.

A jelenség általános ismertetésén túl a gyerekkatonaság nemzetközi szerződésekben megfogalmazott tilalmát is bemutatom, míg az utolsó rész arra próbál átfogó rávilágítást adni, miként és főként milyen céllal történik az Iszlám Államban a gyerekkatonák toborzása, kiképzése.

Bár valóban régóta létező valóság, a gyerekkatonaság jelenkori formája az 1990-es évek közepéig ismeretlenül maradt a világ előtt, ezt követően kezdte a nemzetközi közvéleményt mozgatni. Ez Graça Machel mozambiki politikus tanulmányának köszönhető, aki *A fegyveres konfliktusok gyermekekre gyakorolt hatásai (Impact of armed conflict on children)* című munkáját 1996-ra készítette el az akkori ENSZ-főtitkár, Butrosz Gáli kérésére.³

Graça Machel, aki korábban Mozambik oktatási minisztere volt, két éven át vizsgálta a fegyveres konfliktusok gyermekekre gyakorolt hatásait. E körben elsőként a gyerekkatonaságot emelte ki, mint leginkább megoldásra váró, globális, minden kontinensre kiterjedő probléma. Felhívta továbbá a figyelmet az egykori gyarmati országok területén folyó, a jogi normákat lesöpörő háborúkra, az uralkodó torz és kaotikus állapotokra, amelyek egyfajta „morális vákuumként” hatnak a gyermekekre nézve. Machel azt is kifejtette, hogy a demokrácia és a civil kontroll hiánya miatt, valamint a szegénység és az éhínség okán megváltozott a nők és a gyermekek fegyveres konfliktusokban való kényszerített és önkéntes részvételének megítélése.⁴

Graça Machel jelentését követően a nemzetközi szervezetek egyre nagyobb érdeklődéssel fordultak a gyerekkatonaság problematikája felé.

A gyerekkatonaság fogalma

A gyermekvédelmet célzó megmozdulásnak első mérföldkövét az UNICEF által 1997 áprilisában Fokvárosban tartott tanácskozása képezte, amely *A gyermekek fegyveres erőkhöz való toborzása, megelőzése és leszerelésük és társadalmi beilleszkedésük Afrikában* címet viselte. Ez alkalommal került sor a gyerekkatonák fogalmának meghatározására is, amely szerint „gyerekkatonának számít minden olyan tizenhét év alatti személy, aki bármilyen reguláris vagy irreguláris fegyveres erő tagja bármilyen minőségben, kivéve családtagként”.⁵

A definíció számos vitát generált, leginkább annak okán, hogy nem tesz különbséget a fegyvert ténylegesen viselő vagy csak a fegyveres csapatok közelében tevékeny-

³ Promotion and protection of the rights of children – Impact of Armed Conflict on Children, UNICEF. Forrás: www.unicef.org/graca/a51-306_en.pdf (2018. 04. 29.)

⁴ Szijj (2010)

⁵ Cape Town Principles and Best Practices, UNICEF. Forrás: [www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf) (2018. 04. 29.)

kedő gyerek között. A Fokvárosi Alapelvek szerint a konyhai kisegítő, a hordár, a hírvívó vagy a hírszerzői tevékenységet végző gyermek is gyerekkatonának számít. Ezen túlmenően magába foglalja a lányok szexuális okokból vagy kényszerházasság céljából történő toborzását is.

A fogalom meghatározás legnagyobb hiányossága mégis az, hogy egyáltalán nem utal arra a valóságban gyakran létező esetre, amikor a gyerekek ténylegesen fegyvert viselnek, de nem említi a gyermekek fegyveres szervezethez való önkéntes csatlakozásának esetét sem.

A gyerekkatonaság fogalmának pontos meghatározását nehezíti az is, hogy a gyermekkor jelölő korhatárok nem egységesek a világ különböző részein. Míg a nyugati társadalmak jogrendszerei a 18. életév elérését tekintik a felnőtté válásnak, addig Afrikában sokkal inkább a társadalomban betöltött szerep határozza meg, ki tekintendő felnőttnek. Így lehetséges az, hogy az afrikai országokban a 15. életév elérésekor a gyermekek már toborozhatóak fegyveres szervezetekhez. Ez a markáns eltérés az oka annak, hogy a vonatkozó nemzetközi jogban sincs egyetértés a toborozhatóság legalsó korhatára tekintetében. Egyes – a későbbiekben bemutatott – nemzetközi dokumentumok a 18., mások a 15. életévvel számolnak.

Gyerekkatonaság a nemzetközi dokumentumokban

Amint az előbbiekben láttuk, a gyerekkatonaság kérdése az 1990-es években került a figyelem középpontjába. Mégis a gyermekkor különleges segítséghez és támogatáshoz való joga már az ENSZ 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában megjelent.

De szólt a gyermekek különleges védelmének szükségességéről az ENSZ Közgyűlésének 1959. évi, a Gyermekek Jogairól szóló Nyilatkozata és az 1967-ben napvilágot látott, valamint a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya is.

A gyermekek jogairól szóló, New Yorkban 1989-ben aláírt egyezmény (a továbbiakban: egyezmény) volt az első olyan nemzetközi okmány, amely megfogalmazta a gyerekkatonaság tilalmát.⁶ Az egyezmény értelmében az a személy számít gyermeknek, aki még nem töltötte be a 18. életévét, „kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri”.⁷

Az egyezmény témám szempontjából legjelentősebb cikke a 38. cikk, amely a következőképpen szól:

„(1) Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat, hogy tiszteletben tartják és tartatják a nemzetközi humanitárius jognak fegyveres konfliktus esetén rájuk vonatkozó azokat a szabályait, amelyek által nyújtott védelem a gyermekekre is kiterjed.

⁶ Egyezmény a gyermek jogairól. Forrás: <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf> (2018. 04. 30.). A gyermekjogi egyezmény máig a legszélesebb körben elfogadott nemzetközi emberi jogi dokumentum, amelyet mindeddig csupán 3 ország nem fogadott el magára nézve kötelezőnek: az Amerikai Egyesült Államok, Szomália és Dél-Szudán. A gyermekek jogairól szóló egyezményt Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvény hirdette ki.

⁷ Egyezmény a gyermek jogairól.

(2) Az Egyezményben részes államok minden lehető gyakorlati intézkedés megtételével gondoskodnak arról, hogy a tizenötödik életévüket be nem töltött személyek ne vegyenek részt közvetlenül az ellenségeskedésekben.

(3) Az Egyezményben részes államok tartózkodnak attól, hogy tizenötödik életévüket be nem töltött személyeket besorozzanak fegyveres erőikbe. Amennyiben tizenötödik életévüket betöltött, de tizennyolc éven aluli személyeket besoroznak, az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy a legidősebbek besorozásának adjanak elsőbbséget.

(4) Az Egyezményben részes államok a fegyveres konfliktus esetén a polgári lakosság védelmét illetően a nemzetközi humanitárius jog értelmében rájuk háruló kötelezettségüknek megfelelően megtesznek minden lehető gyakorlati intézkedést a fegyveres konfliktus által érintett gyermekek védelemben és gondozásban részesítésére.”⁸

Expressis verbis megfogalmazásra került tehát a gyerekkatonák toborzásának tilalma.

A részes államok egyezményben vállalt kötelezettségeinek betartását az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (*Committee on the Rights of the Child*) felügyeli, amely független szakértőkből álló testület.

A fenti egyezményhez 2000 májusában csatolták *A gyermekek fegyveres konfliktusokban való részvételéről szóló Jegyzőkönyvet (Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict to the Convention on the Rights of the Children)*”⁹, amelynek célja az egyezményben megfogalmazott rendelkezések megerősítése.

Az aláíró országok elítélték a gyermekek fegyveres konfliktusokban való alkalmazását és a nemzetközi jog által védett célpontok elleni közvetlen támadásokat, beleértve az olyan helyeket, ahol általában nagy számban fordulnak elő gyermekek, mint például az iskolák és a kórházak.

Ezen túlmenően a korábbi rendelkezések szigorítását is célozta a 3. és 4. cikkeivel az alábbiak szerint:

„3. cikk

1. A részes államok felemelik a személyek hazai fegyveres erőikbe történő önkéntes toborzásának a Gyermek jogairól szóló egyezmény 38. cikk 3. bekezdésében megállapított legalsó korhatárát, figyelembe véve a cikkben rögzített elveket, és felismerve, hogy az Egyezmény értelmében a tizennyolc év alatti személyek különleges védelemre jogosultak.
2. Valamennyi részes állam a jelen Jegyzőkönyvhöz való csatlakozás vagy megerősítés alkalmával letétbe helyezi kötelező erejű nyilatkozatát, amely meghatározza azt a legalsó korhatárt, amelynél a hazai fegyveres erőibe való önkéntes toborzást lehetővé teszi, továbbá azoknak az óvintézkedéseknek a leírását, amelyeket annak biztosítása érdekében fogadott el, hogy az ilyen toborzás ne legyen erőszakos vagy kikényszerített.

⁸ Egyezmény a gyermek jogairól.

⁹ Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict to the Convention on the Rights of the Children. Forrás: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCRC.aspx (2018. 05. 01.). A nemzetközi dokumentum 2002 februárjában lépett hatályba, azt hazánk is ratifikálta.

3. Azon részes államok, amelyek lehetővé teszik tizennyolc év alatti személyek önkéntes toborzását hazai fegyveres erőkbe, óvintézkedéseket tesznek legalább annak biztosítása érdekében, hogy:
 - (a) Az ilyen toborzás valóban önkéntes legyen.
 - (b) Az ilyen toborzás a személy szülei vagy törvényes gyámjai tájékoztatáson alapuló beleegyezésével történjen.
 - (c) Ezen személyek teljesen tisztában legyenek az ilyen katonai szolgálathoz fűződő kötelezettségekkel.
 - (d) Ezen személyek hiteles bizonyítékot nyújtsanak életkorukról a hazai katonai szolgálatba történő felvételüket megelőzően.¹⁰
4. cikk
 1. Az állami fegyveres erőkön kívüli fegyveres csoportok semmilyen körülmények között sem toborozhatnak vagy alkalmazhatnak háborús cselekményekhez tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket.
 2. A részes államok minden lehetséges intézkedést megtesznek azért, hogy megakadályozzák az ilyen toborzást és alkalmazást, beleértve az ilyen gyakorlat betiltásához és bűncselekménnyé nyilvánításához szükséges jogi intézkedések meghozatalát.”¹¹

A jegyzőkönyv a gyerekek toborozhatóságához megkövetelt alsó korhatár felemelése kapcsán visszautalt az 1998-ban elfogadott és 2002-ben hatályba lépett Római Statútumra (a továbbiakban: statútum),¹² amely életre hívta a hágai székhellyel rendelkező Nemzetközi Büntetőbíróságot.

A gyerekkatonaság kapcsán a büntetőbíróság tevékenysége azért érdemel külön figyelmet, mert bűncselekménnyé nyilvánította a gyerekek besorozását és fegyveres erőként való alkalmazását. Ezáltal a statútum rendelkezéseit megszegő részes államok büntetendő személyekké válnak, és megnyílik a nemzetközi jog alapján a nemzetközi igazságszolgáltatás előtti büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége.

A Római Statútum 8. cikkének 2. (b) (xxvi) pontja alapján háborús bűncselekménynek minősül a nemzetközi fegyveres konfliktusok során a 15. életévüket be nem töltött gyerekek nemzeti fegyveres erőkbe történő kötelező behívása vagy önkéntes besorozása, illetve az ellenségeskedésben történő aktív alkalmazásuk, míg a 8. cikk 2. (e) (vii) pontja alapján a nemzetközi jelleggel nem rendelkező konfliktusok, vagyis a polgárháborúk esetében bűncselekménynek számít a 15 év alatti személyek besorozása és aktív igénybevétele.¹³

A fentiekben részletezett, a gyerekkatonaságot tiltó és azt minden lehetséges eszközzel megelőzni kívánó nemzetközi rendelkezésekből is látható, hogy a jelenség kiemelt, országhatárokon átívelő figyelmet kapott és összefogást eredményezett.

¹⁰ Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict to the Convention on the Rights of the Children.

¹¹ Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict to the Convention on the Rights of the Children.

¹² A Nemzetközi Büntetőbíróság római statútuma. Forrás: www.parlament.hu/irom37/4490/4490.htm (2018. 05. 02.)

¹³ Uo. 8. cikk 2. (b) (xxvi) és (e) (vii) pontjai.

Ebbe a sorba zárkózik fel a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) által 1999-ben aláírt és 2000-ben hatályba lépett, „A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló 182. számú Egyezmény” (*ILO Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour*) is, amely 3. cikkében kimondja: a gyermekek kényszer- vagy kötelező sorozása fegyveres konfliktusokban való bevetésük érdekében a gyermekmunka legrosszabb formái közé tartozik.¹⁴

A gyerekkatonaság problematikájára való ismételt figyelemfelhívásként értékelhető az ENSZ Közgyűlésének 2000 májusában tett azon kezdeményezése, majd határozata, hogy legyen egy nemzetközi ünnepnap, amelyen a politikai vezetőket külön is felhívják arra, mellőzzék a gyermekek a háborúban és fegyveres konfliktusokban való alkalmazását. A Vörös kéz napját (*Red Hand Day* vagy *International Day against the Use of Child Soldiers*) először 2002-ben tartották, azóta minden év február 12. napján tartják.¹⁵

Külön figyelmet érdemel továbbá a 2007 februárjában megalkotott *Párizsi alapelvek és ajánlások* (*The Paris Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups*)¹⁶ elnevezésű dokumentum, amely – a gyermekjogok biztosításnak továbbbi hangsúlyozása mellett – a gyerekkatonaság három fajta értelmezését adja:

- Az első kategóriába – a legszűkebb értelmezés szerinti – azon gyerekkatonák tartoznak, akik fegyverüket nyíltan viselik és használják is, vagyis a gyermek kombattánsok.
- Külön kategóriát alkotnak a „fegyveres (állami) erők/fegyveres (nem állami) csoportok tevékenységében érintett” gyermekek, vagyis azok, akik a katonai táborokban a fenti csoporttól eltérő, más tevékenységeket folytatnak, mint például a Fokvárosi Alapelvek szerinti hírnök, szakács stb.
- A harmadik kategória a nem besorozott, ugyanakkor a fegyveres harcokban mégis érintett gyermekeké. Ide tartoznak mindazon gyermek- és fiatakorúak, akik a fegyveres konfliktusok következtében váltak például menekültté, (fél)árvává vagy utcagyerekké.¹⁷

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa meghatározta a gyerekek hatékonyabb védelmének biztosítása érdekében a gyermekek ellen elkövetett hat legsúlyosabb emberi jogi sérelmet is. Ezek a következők: a gyermekek meggyilkolása és megcsonkítása, a gyermekek toborzása vagy katonaként történő alkalmazása, a gyermekek ellen elkövetett szexuális erőszak, iskolák vagy kórházak elleni támadások, a gyermekek számára nyújtott humanitárius segítségnyújtás elmaradása, valamint a gyermekek elrablása.¹⁸

¹⁴ A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló 182. számú Egyezmény. Forrás: <http://20102014.kormany.hu/download/6/3a/01000/182E.pdf> (2018. 05. 03.)

¹⁵ https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%B6r%C3%B6s_k%C3%A9z_napja (2018. 05. 03.)

¹⁶ The Paris Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups. UNICEF. Forrás: www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf (2018. 05. 03.)

¹⁷ The Paris Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups.

¹⁸ The Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict: The Legal Foundation. Forrás: https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/WorkingPaper1_SixGraveViolationsLegalFoundation.pdf (2018. 05. 03.)

A gyerekkatonaság nemzetközi szabályozása után következzen pár szó a hazánkban jelenleg hatályos 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) vonatkozó rendelkezéseiről.

A Btk. XIV. fejezete tartalmazza a háborús bűncselekmények egyes törvényi tényállásait, amelyek közül a 152. §-a a következőképpen szól:

(1) Aki

- a) védett személyt arra kényszerít, hogy a számára ellenséges hatalom fegyveres erőiben vagy csoportjában szolgáljon,
- b) az ellenséges hatalom állampolgárát arra kényszeríti, hogy saját állama elleni hadműveletben részt vegyen

büntett miatt öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetésére irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt fegyveres erőkhöz vagy csoporthoz behív, besoroz, vagy háborúban való részvételre rábír, ehhez segítséget nyújt, vagy az ehhez szükséges feltételeket biztosítja, öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁹

A tiltott sorozás törvényi tényállása jogharmonizációs kötelezettségvállalásaink eredményeként jelent meg a hatályos Btk.-ban és a Római Statútum 8. cikk 2. bekezdése

a) pontja (v) alpontjának, b) pontja (xv) alpontjának való megfelelést szolgálta. A témám vonatkozásában releváns szabályozás a 152. § (3) bekezdésében mint minősített eset található, amely a statútum 8. cikk 2. b) pontja (xxvi) alpontjának valamint e) pontja (vii) alpontjának kívánt megfelelni. Ez a jogszabályhely a passzív alany életkorára tekintettel egy előrehozott védelmet jelenít meg, tekintettel arra, hogy nem szükséges annak a bekövetkezése, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy tényleges szolgálatot is ellásson. A tényállás megvalósításához elegendő az is, ha az ilyen személyt a fegyveres erőkbe beléptetik.²⁰

Végül – a nemzeti és nemzetközi, állami szervezetek által kidolgozott szabályozáson túl – mindenképpen szólni kell pár szót az Apostoli Szentszék ez irányú tevékenységéről, figyelemmel arra, hogy szervezetein keresztül, nemcsak az egyes szerzőket, hanem a nemzetközi szereplőket is megelőzve figyelmeztetett a jelenségre, adott hiteles képet és kínált preventív és válságkezelő lehetőségeket a gyerekek védelme érdekében.²¹

Fentiek alapján látható, hogy a gyerekkatonaság az 1990-es évektől kezdődően nagy nemzetközi odafigyelést váltott ki, amelynek eredményeként számos nemzetközi dokumentumban megfogalmazták a jelenség tilalmát.

Ugyanakkor a következő gyakorlati problémák még megoldásra várnak:

- Az egyes jogi dokumentumok eltérő módon értelmezik a gyerekkatonaság jelenségét, így például az alsó korhatár, a csatlakozás módja és a fegyveres konfliktus típusa szerint.

¹⁹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

²⁰ 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről.

²¹ Blume (1999)

- A fenti kategorizáláson alapuló eltérő megítélést tovább nehezíti az is, hogy ki a norma értelmezője? Különbség van ugyanis az egyes „szuverén” országok (akkor is, ha diktatórikus vezetése van) és a terroriszervezetek között, még ha azok közül egyesek, mint például az Iszlám Állam az államiság igényével is lépnek fel. Figyelemmel arra, hogy ezen terroriszervezet létezése is illegitim, esetében nem csak egy-egy nemzetközi norma érvényesítése jelenti a problémát.
- A nemzetközi szerződéseket magukra nézve kötelezőnek elfogadó egyes országokban a rendelkezések betartása, azok kikényszerítése komoly akadályokba ütközik.
- Fenti problémával áll szoros összefüggésben az, hogy a nemzetközi szerződések többsége nem bír szankcionáló erővel, ezáltal a megelőző funkciójuknak sem tudnak teljes mértékben eleget tenni.²²

Napjaink valósága

A gyerekkatonák száma – sajnálatos módon – nem csökkent az elmúlt évtizedekhez képest, a jelenség tanulmányozásával foglalkozó szakemberek mintegy 300 ezerre teszik azon gyermekek számát, akiket akár állami hadsereg, akár félkatonai szervezet vagy felkelő fegyveres csoportok kötelekeiben alkalmaznak, leginkább erőszakos kényszerbesorozással.²³ A világon 10 olyan ország létezik, ahol napi gyakorlatnak számít a gyermekkorúak harcban való részvétele vagy ahhoz való csatlakoztatása. Ezek a következők: Afganisztán, Közép-Afrikai Köztársaság, Kongó, Irak, Szomália, Yemen, Myanmar, Nigéria, Dél-Szudán és Szíria.²⁴

Gyerekkatonaság az Iszlám Államban

Szíria és Irak aláírói a korábban már ismertetett Fakultatív Jegyzőkönyvnek, ennek következtében szerződéses kötelezettségeik vannak a 18 éven aluli személyek toborzásának visszaszorítására, illetve az ilyen jellegű cselekmények büntetőjogi szankcionálására. Mi több, kötelesek a már toborzott gyerekkatonák fegyveres erőkből történő kivonására és a szociális reintegrációjukat segítő fizikai és pszichológiai feltételek megteremtésére.²⁵

De hiába a nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettség, napjaink iraki és szíriai valósága mást mutat. Az iraki fegyveres konfliktusban érintett civilek védelméről szóló, 2015. május 1. és október 31. közötti időszakról készült jelentés szerint az Iszlám Állam 1227, 9 és 15 év közötti gyereket toborzott sikeresen Moszul különböző részei-

²² Molnár-Tóth (2016) 56.

²³ <https://theirworld.org/news/10-countries-where-child-soldiers-are-still-recruited-in-armed-conflicts> (2018. 05. 03.)

²⁴ <https://theirworld.org/news/10-countries-where-child-soldiers-are-still-recruited-in-armed-conflicts> (2018. 05. 03.)

²⁵ A gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv. Forrás: <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/1.-Fakultativ-Jegyzokonyv> (2018. 05. 03.)

ről. Az Emberi Jogok Biztosa által is megerősített információ szerint az ellenállást tanúsító gyerekeket megverték, megkínózták vagy megerőszakolták.²⁶

Az ENSZ Főtitkárának 2016-os évre vonatkozó jelentése szerint miközben egyes országokban javult a gyerekek fegyveres konfliktusokban való érintettsége, más régiókban kifejezetten növekvő tendencia tapasztalható. Ekként Szomáliában és a Szíriai Arab Köztársaságban a toborzott gyerekek száma megduplázódott 2015-höz képest, míg az Iszlám Állam határon túli tevékenysége következtében 2000 gyerek lelte halálát vagy csonkították meg.²⁷ Az Al-Shabaab, a Boko Haram és az Iszlám Állam által elkövetett összes szabályszegés száma összesen több mint 6800.²⁸

Az általános adatok ismertetésén túl a jelentés külön is foglalkozik az egyes országok helyzetével. Irak kapcsán rámutat arra, hogy az országban erősödő konfliktus jelentős kihatással volt a gyerekekre is. Az ENSZ által megvizsgált 114 esetben 40 gyerek katonai célú alkalmazása az Iszlám Államhoz köthető, ebből 28-at harcosként, 11-et öngyilkos merénylőként és 1-et kémnek használt a terrorszervezet. Megbízható adatok merültek fel arra vonatkozóan is, hogy ezenfelül számos gyerek az élőpajzs szerepét töltötte be a fegyveres konfliktusok során.²⁹

A jelentés szerint azonban Irakban a gyerekek megölése és megcsonkítása számít a legsúlyosabb, legkirívóbb szabályszegésnek. Az ENSZ által vizsgált 138 incidensben 229 gyerek halt meg és 181 szenvedett sérüléseket. Az Iszlám Állam felelőssége legalább 13 – gyerekeket is érintő – támadásnál volt megállapítható, valamint 8 – az ENSZ által is megerősített – emberrablásban az Iszlám Állam összesen 7 gyereket rabolt el.

Mivel az Iszlám Állam határon túli terjeszkedése folytán Szíriában is jelen van, érdeemes az ENSZ-jelentés erre vonatkozó adatait is ismertetni. A terrorszervezet 2016-ban összesen 133 gyereket toborzott szíriai területekről, legalább 103-at használt katonai célokra, beleértve kivégzéseket és öngyilkos támadásokat is, míg 27 tíz év körüli fogvatartott gyerekből 9-et végeztek ki. Az ENSZ által ismert 652 gyerekgyilkosságból 235 kétséget kizáróan az Iszlám Államhoz köthető³⁰ és a megcsonkításuk sem volt szokatlan jelenség. A hivatalosan is megerősített 43 gyerekrablásból 34-et is ez a szervezet követett el.³¹

Fenti adatok alapján nem meglepő, hogy az Iszlám Államot olyan szervezatként tartja számon a jelentés, amely egyaránt vesz részt gyerekkatonák toborzásában, gyerekek elrablásában, meggyilkolásában és megcsonkításában, alkalmaz erőszakot gyerekekkel

²⁶ Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 1 May-31 October 2015. (2016) Forrás: www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMIRreport1May31October2015.pdf (2018. 05. 03.)

²⁷ Unites Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821. 2.

²⁸ Unites Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821. 3.

²⁹ Unites Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821. 12.

³⁰ Unites Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821. 25.

³¹ Unites Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821. 26.

szemben, beleértve a szexuális erőszakot is és szervez fegyveres támadásokat iskolák és/vagy kórházak ellen.

A gyerekkatonák alkalmazásának iraki hagyománya

Irakban a gyerekek ideológiai formálása bőven az Iszlám Állam és az al-Káida megalakulása előtt kezdődött.³² Már a polgárháború előtti időszakból vannak erre utaló adatok, kétségtelen, azokban az időkben mindennek nem volt ilyen mértékű visszhangja.³³

Ezzel szemben a Szaddam Husszein „oroszlánkölykeiről” több tudomással bír a világ. Már a késői 1970-es évekből léteznek adatok arra vonatkozóan, hogy 12 év körüli gyerekek is részt vettek az iráni–iraki háborúban. Az 1990-es évek közepétől a Szaddám-rendszer a 10 éves gyerekek számára katonai nyári táborokat szervezett, amelyek során nemcsak a kisebb fegyverek használatát tanulhatták meg a gyerekek, hanem a hadviselés ideológiai nézeteivel is megismerkedhettek.³⁴

Ezt az ideológiai alapuló nevelést követi az Iszlám Állam is, amelynek tevékenysége a gyerekkatonaság jelenségének kiterjedését és kicsúcsosodását jelenti. Bár a szervezet tevékenysége számos hozzá hasonló csoportosulással hasonlóságot mutat, gyakorlata mégis merőben eltérő és kifinomultabb a toborzás, a fizikai kiképzés, az ideológiai formálás, de a cél tekintetében is.

A gyerekkatonák alkalmazásának előnyei

A nem állami fegyveres szervezetek számára a gyerekek fegyveres konfliktusokban való alkalmazása számos előnyt rejt.

Mindenekelőtt a gyerekek sokkal kevésbé válnak gyanússá a biztonsági erők számára, mivel őket az ártatlansággal asszociálják. Ennek okán sokkal kevésbé keltenek gyanakvást a terrorelhárítók szemében, mint a felnőttek. E tekintetben a gyerekek terroriszervezetek általi toborzása a terrorizmus stratégiai változását jelzi világszinten és egyértelműen olyan stratégiai manővernek számít, amelynek célja az általuk elkövetett cselekmények sikerességének biztosítása.³⁵

További fontos szempont az is, hogy a még gyerekkorban lévő személyek könnyen „átnevelhetők”, kifejetlen személyiségük, az élettapasztalatuk hiánya mindenképpen értékessé teszi őket az alkalmazó szervezet szemében, hiszen sokkal könnyebben formálhatók, befolyásolhatók és kevésbé elemzik, értékelik a kapott utasításokat. Ily módon kisebb valószínűséggel tagadják meg a parancsokat is.

Végül szólni kell arról is, hogy a gyerekek sokkal kevésbé költségesek a fegyveres erők számára, mint a felnőttek, legyen szó, élelmezésről, ruházatról vagy éppen a fi-

³² Assad (2018) 3.

³³ Assad (2018) 3.

³⁴ Benotman–Malik (2016) 25.

³⁵ Anderson (2016)

zetésről. Míg a felnőttek havi 200 dollárt, addig a gyerekek 100 dollárt kapnak a hadseregben való részvételükért.³⁶

Kiket érint a toborzás?

Az Iszlám Állam szisztematikusan keresi a gyerekeket toborzás végett. John Horgan és Mia Bloom szerint a szervezet által „becserkészett” gyerekeknek öt kategóriája létezik: a szervezethez csatlakozó idegen harcosok gyerekei, a helyi támogató családok gyerekei, az Iszlám Állam fennhatósága alatt álló árvaházakból származó gyerekek, a szüleiktől erőszakkal elvett gyerekek, illetve azok, akik önként csatlakoznak a szervezethez.³⁷

A szervezet toborzásban való sikerességét jelzi az, hogy a Kalifátus 2014. évi deklarációját követően a világ minden részéről érkeznek hozzá csatlakozni szándékozó személyek. Amikor egy támogató a családjával együtt érkezik a Kalifátusba, annak gyermeke is nagy valószínűséggel az iszlám doktrína szerint fog nevelkedni belépve végül a fegyveres erő kötelékeibe.

A második csoportot az Iszlám Állam helyi támogatóinak gyerekei képezik, akiket leginkább jövedelemszerzés végett küldenek szüleik a Kalifátus soraiba. Az előzőekben említett 100 dolláros havi fizetés elenyésző összegnek tűnhet számunkra, ugyanakkor az iraki és szíriai körülmények (szétesett állami intézményrendszer, munkanélküliség, megélhetés veszélyeztetettség) között igencsak jelentős jövedelemnek számít.

Amikor az Iszlám Állam bekebelezte Irakot és Szíriában is megerősítette pozícióját, elsősorban a kisebbségek felé, különösképpen a keresztények felé irányította figyelmét. A háborús konfliktusok következtében árván maradt gyerekek nagy részét az Iszlám Állam akarata ellenére kötelékeibe sorozta. Moszul lakossága szerint a város bevételét követően 2014-ben a katonák gyerekek százait vitték el a városi árvaházból valószínűleg kiképzési táborokba,³⁸ és számos kurd gyereket is találhatunk a szervezet soraiban.

Fentihez hasonló módon történt a toborzás a negyedik csoportba tartozó gyerekek esetében is, míg az önkéntesen csatlakozó gyerekek kategóriája különösebb magyarázatot nem igényel, legalábbis ennek ténszerűsége nem. Viszont az, hogy erre milyen motiváció hatására került sor, annál inkább.

A toborzás alanyai körében nem hagyhatjuk szó nélkül azt a tényt, hogy – sajnálatos módon – a gyerekek toborzása valós fenyegetésként jelenik meg a Közel-Keleten is. Az elmúlt években számos, Németországban, Franciaországban vagy akár az Egyesült Királyságban élő tinédzser hagyta el hazáját a szervezethez való csatlakozás végett, illesztve ezzel az Iszlám Állam általi toborzás nemzetközi jellegét. Mi több, amennyiben a szervezet a jövőben tovább erősödik, Észak-Afrika és más közép-keleti területek

³⁶ *Maybe We Live, Maybe We Die: Recruitment and Use of Children by Armed Groups in Syria.* (2014) Human Rights Watch. Forrás: www.hrw.org/report/2014/06/22/maybe-we-live-and-maybe-we-die/recruitment-and-use-children-armed-groups-syria (2018. 05. 04.)

³⁷ Horgan–Bloom (2015)

³⁸ Abbas (2016)

is érintetté válhatnak. A nemzetközi szintű toborzás is azt jelzi, hogy az Iszlám Állam brutalitását és befolyását világszintű méretekre próbálja emelni.

A toborzás mikéntje

Az Iszlám Állam nem bízta a véletlenre toborzási kísérleteit, hanem egy jól megszervezett, komplex, dinamikus és több szinten működő rendszer keretein belül biztosítja ennek sikerességét.

A gyerekkatonák csábítására a következő eszközöket használja fel napjaink leghírhedtebb terrorszervezete:

Jövedelem biztosítása és ajándékozás

A szíriai és iraki országok konfliktusainak eredményeként jelentősen csökkent a népesség bevételi lehetősége, megnőtt a munkanélküliek és a szegénységben élők száma, sok esetben maga a megélhetés vált kérdésessé. Ezt a helyzetet fordította maga előnyére az Iszlám Állam amikor munkahelyeket teremtett, jövedelmet, ajándékokat és más juttatásokat biztosított a soraiba csatlakozni vágyók számára. Ez egyaránt vonatkozott a felnőttekre és a gyerekekre is.

A terrorszervezet olajkereskedelemből, adók beszedéséből, csempészéséből és fosztogatásból szerzett jelentős bevétele lehetőséget biztosít arra, hogy jóval magasabb fizetést adjon katonáinak, mint a többi hasonló szervezet. Egy olyan szegény környezetben, mint amilyenné Szíria és Irak vált a háború következtében, a biztos és könnyű jövedelemszerzés kellő motivációt szolgáltat a szervezethez való önkéntes csatlakozáshoz.³⁹

A szétesett iraki és szíriai társadalmi rendszerben a gyerekek kénytelenek felnőtt szerepeket vállalni, ekként a ház körüli teendőkben vagy a család megélhetését, sok esetben túlélését szolgáló tevékenységekben részt venni. Nem meglepő tehát, hogy felnőtt családtagjaik mellett ők is belépnek a nem állami fegyveres erők kötelékeibe jövedelem ellenében.⁴⁰

A közszolgáltatások biztosítása

A szíriai polgárháború és az amerikai–iraki konfliktus következtében e két országban megszűnt a társadalmi biztonság, összeomlott a gazdaság, a közszolgáltatások pedig vagy megszűntek vagy hiányossá, hozzáférhetetlenné váltak. Amikor az állami hatalom tehetetlen maradt a kialakult helyzetben, újonnan szervezett fegyveres csoportosulások vették át a hatalmat a városok és a különböző területek felett, amelyek kísérletet tettek a helyi autoritás helyreállítására és az állami intézmények újjáépítésére. A kisebb katonai frakciók azonban nem maradtak sokáig életben, végül kisszámú szereplő maradt a palettán, köztük az Iszlám Állam is,⁴¹ amely átlátva azt, hogy a helybéli-

³⁹ *Maybe We Live, Maybe We Die: Recruitment and Use of Children by Armed Groups in Syria.* (2014)

⁴⁰ Shamsi (2017)

⁴¹ Shamsi (2017)

ek szemében megítélése pozitívan alakulhat, jelentős szerepet vállalt az infrastruktúra újjáépítésében és a biztonság megteremtésében.

A közszolgáltatásokon belül az Iszlám Állam külön figyelmet szentelt a közoktatásnak, amely a háborús konfliktus általi egyik leginkább érintett területnek számít annak okán, hogy Irakban és Szíriában egyaránt számos iskolát megrongáltak vagy éppen megsemmisítettek. Ez a hiányosság ideális eszköznek bizonyult a fegyveres erők számára. A terrrorszervezet számos környékbeli gyerek számára biztosított tanulási lehetőséget, mintegy előkészítve őket a toborzás folyamatára.

Az otthontanulás lehetőségét betiltották, mivel ily módon az iszlám hatóságok nem tudják a gyerek oktatását kontrollálni, őket saját nézeteik szerint formálni. Ugyanakkor újra megnyitották a korábbi iskolákat, amelyek a vallásos nevelés és az Iszlám Állam ideológiájának fontosságát hangsúlyozták.⁴²

A tantervből teljességgel hiányoznak olyan tananyagok, mint a biológia, a kémia, a matematika, a rajz, a zene, míg egyes tantárgyakat csak korlátozottan oktatnak, mint például a földrajz esetében, ahol a tankönyv csak a kontinenseket említi meg, történelemből pedig csak az iszlám történelmet oktatják. A „jihadi” képzésnek átnevezett testnevelés órán a gyerekek az úszás és birkózás mellett olyan területeken is gyakorlatoztak, mint a lövészet vagy a fegyverek tisztítása és tárolása.⁴³ Az Iszlám Állam közoktatási rendszerében ugyanakkor kiemelkedő szerepet kap az arab nyelv és kultúra oktatása, de megjelenik az imádkozás, a hittan és külön tantárgy keretén belül oktatják Mohamed életét. Ez a rendszer is azt mutatja, hogy az Iszlám Állam nézete szerint a vallásos ideológia követése fontosabb és elsődleges más tudományágak elsajátításához képest.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a terrrorszervezet az általa uralt területeken meghonosította a radikális, erőszakos és extremista ideológia alapú közoktatást, amely központi helyet foglal el a politikai és katonai stratégiájában. Számára ugyanis az iskolák nemcsak a toborzás lehetőségét rejtik magukban, hanem egyben a tulajdonképpeni kiképzés elsődleges és tökéletes eszközeit is, mivel ilyen tanrend mellett kiváló lehetőséget nyújtanak az új generáció lelki és szellemi formálására. A gyerektoborzás nemzetközi jellege ezen a területen is tetten érhető, az Iszlám Állam ugyanis Rakka tartományában egy kifejezetten angol anyanyelvű gyermekek számára létrehozott iskolát is működtet.⁴⁴

⁴² Caris–Reynolds (2016)

⁴³ Benotman–Malik (2016) 31.

⁴⁴ Anderson (2016) 23.

Kiképzőtáborok – a toborzás utáni állomás

Az iskolában elkezdett átnevelés a katonai kiképzőtáborokban folytatódik, ahol a 10 és 15 év közötti gyerekek megismerkednek a sariával⁴⁵ és elsajátíthatják azokat a különleges képességeket, amelyek az állam és a dzsiháid ideológia szolgálatában a legfontosabbak. A terrrorszervezet táborai a kiképzés és átnevelés bázisait képezik, és ezeket – a gyerekek feletti teljes kontroll biztosítása végett – a külvilágtól izolált területeken állítják fel.⁴⁶ A képzés alapját a vallásos elem és a dzsiháidista ideológia képezi.

A gyerekek táborokban való kiképzése mentális, pszichikai és fizikai síkon valósul meg:

A mentális felkészítés a jövő Iszlám Állama megteremtése céljából a legnagyobb jelentőséggel bíró rész, fontosabb, mint a fizikai/katonai kiképzés. A majdan felnőtté váló gyerek ugyanis akkor lesz igazán hasznos a szervezet számára, ha annak ideológiájával teljes mértékben azonosulni tud és az erőszak alkalmazását életmódjának tekinti. E körben különösen fontos a gyerekek ideológiai képzése, amely az iskolákban a közoktatás keretein belül kezdődik, de a kiképzőtáborokban szilárdul meg. A gyerekként tartósan ily módon nevelt személyek nem ismernek más értékrendet, más nézeteket, míg a más kultúráktól való szándékos távoltagek eredményeként – összehasonlítási alap hiányában – az Iszlám Állam ideológiája lesz számukra az egyetlen jó, elfogadható és követendő doktrína.⁴⁷

A megfelelő vallási és ideológia alapok megszerzését követően kerül sor a pszichikai átformálásra, amelynek központi eleme a gyerekek erőszakkal szembeni érzéketlenségének, közömbösségének kifejlesztése. Ez biztosítja ugyanis azt, hogy a későbbiekben a „Kalifátus kölykei” képesek legyenek az erőszakos cselekedetek végrehajtására. Ebben a folyamatban első lépésként az erőszak vizuális megtapasztalására kényszerítik őket, azaz a gyerekek passzív megfigyelőként nézik élőben vagy propagandavideókon a kivégzéseket. Ennek célja az erőszakkal szembeni ellenérzés megtörése és a lelkiismeret „elhallgattatása”. Az ilyen szélsőséges agresszióval való folyamatos szembesítés eredményeként a gyerekek számára az erőszak elfogadottá válik, már-már életmódjuknak tekintik azt, és ezáltal alkalmassá válnak arra, hogy a későbbiekben az Iszlám Állam ideológiájáért harcoló kegyetlen személyekké váljanak. Ezt követően a leendő gyerekkatonának az Iszlám Állam foglyainak öltöztetett próbababákon szimulálva gyakorolják a kivégzést, elérve a végállomást, amikor ők maguk hajtanak végre kivégzéseket fogvatartott személyeken.⁴⁸

A mentális és pszichikai kiképzésen túl, különös jelentőséggel bír a gyerekek erőnléti kiképzése is. A kiképző személyek jártasak a modern katonai képzésben, így a „kölykök” szakszerű, de egyben nagyon szigorú oktatásban részesülhetnek. Ez utóbbi jel-

⁴⁵ A saría az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Isten (az iszlám elnevezés szerint Allah) által meghatározott helyes viselkedés, szubsztanciális jog. A saría kiterjed a mindennapi élet valamennyi területére, még a tisztálkodási és étkezési előírásokra is.

⁴⁶ Benotman–Malik (2016) 30.

⁴⁷ Andreson (2016) 26.

⁴⁸ Berlinger (2015)

lemzőre példa az, hogy a gyerekek edzése, kiképzése sokszor 2-3 napos éheztetés után folytatódik.

A fizikai felkészítés során alkalmazott szigor nem csupán azt a célt szolgálja, hogy az ellenállást visszaszorítsa, hanem a kölykök közötti bajtársi viszony kiépítésre is alapul szolgál.⁴⁹ A táborba érkezéskor nincsenek előre kiosztott szerepek, a gyerekek – a kiképzést követően – saját képességeinek megfelelő feladatokat látnak el. Így például azokat a gyerekeket, akik a fizikai kiképzést nem bírják, vagy nem boldogulnak a fegyverhasználat során, öngyilkos merénylökké „profilálják át”.⁵⁰

Végül álljon előttünk egy idézet, amely egy 2017-es interjú során hangzott el az Abu Muszab al Zarkávi táboráról: „A tábor a gyerekek erőszakkal szembeni érzéketlenítésének helyszíne, ahol a dzsihád és a mennyország kapcsolatának elméletét hangsúlyozzák. A kiképzés lényegét beszédek, előadások, propagandavideók és erőszakos cselekményeknél, illetve azokban való közvetlen jelenlét és részvétel jelentik. A táborban jelenlévő gyerekek jelentős hányada végzi öngyilkos merénylőként. [...] Valóságos várólista létezik azok részére, akik öngyilkos küldetéseket kívánnak végrehajtani.”⁵¹

A gyerekek által ellátott feladatok

Amint arról már volt szó, a kiképzés során még nincsenek egyedileg kijelölt feladatok a gyerekek számára, ugyanakkor szisztematikus képzésben részesülnek olyan feladatok betöltésére, mint a kémkedés, a frontvonalai harc és az öngyilkos merényletek végrehajtása.

A „Kalifátus kölykei” a leggyakrabban a következő feladatok egyikét töltik be:

- A kémként használt gyerekek kezdetben ezt a tevékenységet a Kalifátus megbízásából saját családtagjaikkal szemben végzik, majd amennyiben ezt sikeresen teljesítik, úgy szélesítik feladatköreiket további személyek és végső soron az el-lenség felé.
- A szónok szerepét azok a gyerekek töltik be, akik a fizikai gyakorlatok során nem voltak kiemelkedő teljesítményűek, ugyanakkor jó kommunikációs készséggel rendelkeznek, ezáltal alkalmasak arra, hogy az Iszlám Állam ideológiáját hirdes-sék, hozzájárulva ezzel újabb személyek toborzásához.⁵²
- A későbbiekben katonai feladatokat ellátó gyerekek azt is megtanulják, miként kell biztosítani a főhadiszállások védelmét, megerősíteni a katonai ellenőrző pontokat, hogyan gyárthatnak robbanószerkezeteket és hogyan válhatnak kiváló mesterlövészé.⁵³
- A nyugati társadalom számára legfelkavaróbb gyerekek által ellátott feladat az, amely során kivégzéseket hajtanak végre. Míg kezdetben a felnőtt hóhér fegyve-

⁴⁹ Berlinger (2015)

⁵⁰ Assad (2018) 20.

⁵¹ Assad (2018) 20.

⁵² Assad (2018) 41.

⁵³ Assad (2018) 43.

rét tartják a kivégzések során, a későbbiekben ők maguk is hajtanak végre hasonló jellegű cselekményeket, amelyek az Iszlám Állammal szembeni teljes lojalitás kifejezői.

- Hasonlóan megbotránkoztató az is, amikor a gyerekeket öngyilkos merényletként alkalmazzák. Az emberi jogok szíriai megfigyelőjének jelentése szerint 2015 júliusában 19 esetben gyerekek követtek el öngyilkos merényleteket.⁵⁴ Ebben a feladatkörben a gyerekek azért különösen értékesek a terrorszervezet számára, mert kevésbé félnek, mint a felnőttek, és a számukra kijelölt feladatot mindenféle kérdés és elemzés nélkül, annak teljesen alávetve magukat hajtják végre. Egyesek számára ez a szerep egyenesen különös megtiszteltetés, az elkövetést pedig minden esetben nagy érdeklődés és figyelem övezi. Ezzel magyarázható az, amit korábban már említettem, hogy az iszlám kiképzési táborok gyerekei között valószínűsítés várólista létezik öngyilkos merényletben való részvételre.

Miért a gyerekek? – A transzgenerációs cél elsődlegessége

A gyerekkatonák nagyszámú kiképzése összefüggésben áll az Iszlám Állam terület- és erőfölény veszteségeivel, hiszen utánpótlást kíván biztosítani maga számára. Ugyanakkor nem téveszthetjük szem elől a szervezet transzgenerációs szemléletű ambícióit sem: az Iszlám Állam ezeket a gyerekeket az erősebb és jobb harcosok jövő generációjának tekinti. Azáltal, hogy nemcsak a hadviselést tanítja meg nekik, hanem egy teljesen új ideológiát „nevel beléjük”, valójában egy államépítési stratégián dolgozik, amely azt hivatott biztosítani, hogy bár maga a szervezet meg is szűnhet a fegyveres konfliktusok eredményeként, de ideológiája fennmarad. Az Iszlám Állam tehát a gyerekekből nem egyszerűen katonákat nevel, hanem egy dzsihadista ideológiához hű, új generációt.⁵⁵ Ennek érdekében a Kalifátus jelentős erőket mozgat meg azért, hogy a gyerekek mielőbb megismerkedhessenek az iszlám ideológiával. Ugyanis minél fiatalabb korban találkoznak a gyerekek egy adott szemlélettel, annál inkább válik az számukra természetessé és hétköznappivá, az életük szerves részévé.

Az Iszlám Állam számára a kiképzés taktikai és stratégiai jelentőségű is egyben: a gyerekek nemcsak a Kalifátus jelenlegi igényeink tesznek eleget, hanem felnőve annak létezését és fennmaradását hivatottak biztosítani. A terrorszervezet célja a konkrét, tényleges, aktuális államépítésen túlmutat és a végső iszlám utópia kiépítésére irányul. Ezért fontos számára a gyerekek szélsőséges alapú tanrend szerinti nevelése, hiszen bennük a jövő jobb és a jelenleginél erőszakosabb, elhivatottabb fegyverviselőit látja. Ezen túlmenően az iszlám ideológia szerint a korai életkorban átnevelt gyerekek spirituális értelemben Isten áldását hordozzák, Isten jobban segíti őket a tevékenységük során, mint a bűnnel szennyezett felnőtteket és nagyobb esélyük van a mártírság

⁵⁴ Varghese (2015)

⁵⁵ Mortimer (2015)

elérésére is. Mivel az Iszlám Állam területén születtek, nem fertőzheti meg őket a nyugati világ elvetendő értékrendje.⁵⁶

Összegzés

A terrorizmus 20–21. századi fejlődése és alakulása jelentős mértékben hozzájárult a gyerekek bevonásához is. Míg kezdetben őket a koruk ellenére használták, napjainkban éppen emiatt jelentenek különös értéket a fegyveres erők számára. A korábban könnyen feláldozhatónak tekintett gyerekeknek az Iszlám Állam egy másfajta értékelést adott: a gyerekek a terrorszervezet stratégiájában aktív szereppel bírnak, a szervezet rövid és hosszú távú céljainak garanciális biztosítékai. A Kalifátus ugyanis a gyerekek alkalmazásával nemcsak jelenkori erejét kívánja megsokszorozni, hanem egy új, harcos generáció kiképzését tűzte ki célul.⁵⁷ A gyerekek korai életkortól való átnevelésével, az erőszakkal való megismertetésük révén, az iszlám számára elfogadhatatlan értékektől való távoltartással, a saját nézetei szerinti tökéletes harcosok kiképzését célozza, akik az Iszlám Állam fennmaradásáért és építésért, mint önmagában vett célért harcolnak és az erőszakot életformának tekintik. Éppen ez a „transzgenerációs” célú gyerektoborzás az, ami lényegesen megkülönbözteti az Iszlám Államot a többi, szintén gyerekkatonákat alkalmazó, nem állami fegyveres erőttől. A szervezetsége szintén egyedülálló a hasonló szervezetekhez képest, mivel nem létezik a világon még egy olyan terrorista csoportosulás, amelyben a gyerekkatonák toborzása és kiképzése során az egyes résztvevők – egy jól megszervezett rendszeren belül – előre meghatározott feladatokat hajtanak végre és működnek együtt a terrorszervezet transzgenerációs célkitűzéseinek elérésében.

Különbség mutatkozik abban is, hogy a legtöbb terrorszervezet titkolja azt, hogy gyerekeket toboroz, ezzel szemben az Iszlám Állam számos olyan videót oszt meg a világhálón, amelyekben gyerekek láthatóak akár iszlám kiképzési táborokban, akár egyes felnőttek által végrehajtott cselekmények közvetlen környezetében. Ezen túlmenően nincs más olyan terrorszervezet, ahol gyerekek vesznek részt a foglyok kivégzésében, csak az Iszlám Államban. Mindezek alapján jól látható, hogy a világ számos országa által elfogadott, a gyerekkatonaságot tiltó vagy azt visszaszorítani célzó nemzetközi szerződés ellenére a jelenség továbbra is létezik, mi több, terjedése várható. Az Iszlám Állam gyerektoborzási gyakorlata a fentiekben említett transzgenerációs célja miatt érdemel különös figyelmet, tudatosítanunk kell, hogy míg mi azon fáradozunk, hogy a terrorszervezetet felszámoljuk, addig ő a gyerekkatonák révén már a saját jövő nemzedékét készíti elő. Ezért minden eddiginél erősebb és szélesebb körű összefogásra lesz szükség ahhoz, hogy ezt megakadályozzuk. Olyan nemzetközi kihívás ez, amely kettős célt foglal magába: egyrészt biztosítani azt, hogy az érintett gyermekeknek – a mieinkéhez hasonlóan – boldog, a testi-lelki-szellemi fejlődést pozitívan befolyásoló gyer-

⁵⁶ Benotman–Malik (2018) 28.

⁵⁷ The China Daily: Islamic State recruits, Exploits: Anderson (2016) 21.

mekkora legyen. Másrészt társadalmi célt is szolgál: nevezetesen azt, hogy a gyerekek a gyermekkorban bekövetkező tanulási folyamat eredményeként a konfliktusrendezés más alternatíváit is megtanulják, mint az erőszak és a roppogó fegyver használata.

IRODALOMJEGYZÉK

- Anderson, Kara (2016): „*Cubs of the Caliphate*”, *The Systematic Recruitment, training and use of Children in the Islamic State*. International Institute for Counter-Terrorism. Forrás: www.ict.org.il/UserFiles/ICT-Cubs-of-the-Caliphate-Anderson.pdf (2018. 05. 03.)
- Assad Almohammad (2018): *ISIS Child Soldiers in Syria: The Structural, and Predatory Recruitment, Enlistment, Pre-training Indoctrination, Training and Deployment*. International Centre for Dounter-Terrorism, The Hague.
- Benotman, Noman – Malik, Nikita (2016): *The Children of Islamic State*. Quilliam. Forrás: <https://f.hypotheses.org/wp-content/blogs.dir/2725/files/2016/04/the-children-of-islamic-state.pdf> (2018. 05. 03.)
- Berlinger, Joshua (2015): *ISIS Child Soldiers: what will happen to the „cubs of the caliphate”?*, <https://edition.cnn.com/2015/05/20/middleeast/isis-child-soldiers> (2018.05.28.)
- Blume, Michael A. (1999): Hidden Displacement: Child Soldiers. *People on The Move*, N. 81/1999. Forrás: www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/pom99-00_81_84/rc_pc_migrants_pom81_blume.htm (2018. 10. 31.)
- Caris, Charles C. – Reynolds, Samuel (2014): *Isis Governance in Syria*. Middle East Security Report 22.
- Horgan, John – Bloom, Mía (2015): *This is how the Islamic State Manufactures Child Militants*. VICE News RSS. Forrás: <https://news.vice.com/article/this-is-how-the-islamic-state-manufactures-child-militants> (2018. 05. 03.)
- Molnár Dóra – Tóth Tünde (2016): Elveszítetni a gyerekkort II. – a gyerekkatonaság a nemzetközi jogban. *Nemzet és Biztonság*, 9. évf. 3. sz. 42–57.
- Mortimer, Caroline (2015): *ISIS Forces Yazidi children to behead dolls as part of their ‘reeducation’ training*. Forrás: www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-forces-yazidi-children-to-behead-dolls-as-part-of-their-re-educationtraining-10400947.html (2018. 05. 03.)
- Shamsi, Pishko (2017): *Children in Armed Conflict. Child recruitment and education in regions controlled by armed groups in Syria and Iraq*. DEP, No. 34. Forrás: www.unive.it/media/allegato/dep/n34/06_Shamsi_modello.pdf (2018. 05. 03.)
- Szijj Dóra (2010): Az „új” háborúk hozadéka: a gyerekkatonaság modernkori formái. *Nemzet és Biztonság*, 3. évf. 4. sz. 27–38. Forrás: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szijj_dora-az_uj_34_haboruk_hozadeka_a_gyerekkatonasag_modernkori_formai.pdf (2018. 04. 29.)
- Varghese, Johnlee (2015): *Syria Report: 52 ISIS Child Soldiers Died Fighting in 2015, 19 under 16 Jihadists Used as Suicide Bombers*. International Business Times. Forrás: www.ibtimes.co.in/syria-report-52-isis-child-soldiers-died-fighting-2015-19-under-16-jihadists-used-suicide-639451 (2018. 06. 24.)

Jogforrások

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

Egyezmény a gyermek jogairól. Forrás: <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf> (2018. 04. 30.)

A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló 182. számú egyezmény. Forrás: <http://2010-2014.kormany.hu/download/6/3a/01000/182E.pdf> (2018. 04. 30.)

A Nemzetközi Büntetőbíróság Római Statútuma.

Cape Town Principles and Best Practices. UNICEF. Forrás: [www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf) (2018. 04. 29.)

Child Soldiers International Annual Report 2016–17.

Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict to the Convention on the Rights of the Children. Forrás: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACCR.aspx (2018. 05. 01.)

Promotion and protection of the rights of children – Impact of Armed Conflict on Children, UNICEF. Forrás: www.unicef.org/graca/a51-306_en.pdf (2018. 04. 29.)

The Paris Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups. UNICEF. Forrás: www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf (2018. 05. 03.)

The Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict: The Legal Foundation. Forrás: https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/WorkingPaper1_SixGraveViolationsLegalFoundation.pdf (2018. 05. 03.)

United Nations General Assembly Security Council: Children and armed conflict – Report of the Secretary-General A/72/361-S/2017/821.

Internetes források

https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%B6r%C3%B6s_k%C3%A9z_napja (2018. 05. 03.)

<https://theirworld.org/news/10-countries-where-child-soldiers-are-still-recruited-in-armed-conflicts> (2018. 05. 03.)

<https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermek-jogair%C3%B3l.pdf> (2018. 04. 30.)

Maybe We Live, Maybe We Die: Recruitment and Use of Children by Armed Groups in Syria. (2014) Human Rights Watch. Forrás: www.hrw.org/report/2014/06/22/maybe-we-live-and-maybe-we-die/recruitment-and-use-children-armed-groups-syria (2018. 05. 04.)

Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 1 May-31 October 2015. (2016). Forrás: www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMIRreport1May31October2015.pdf (2018. 05. 03.)

The Cubs of the Caliphate: How the Islamic State Attracts, Coerces and Indoctrinates Children to its Cause. (2016) Al-Bayan Center Publications Series. Forrás: <http://www.bayancenter.org/en/wp-content/uploads/2016/04/pdf02566.pdf> (2018. 05. 03.)

www.parlament.hu/irom37/4490/4490.htm (2018. 05. 02.)

ABSTRACT

Stolen Innocence – Child Soldiers of the Islamic State

GÁL Csilla Emese

By using child soldiers, we can recognise the new face of terrorism. The Islamic State, which holds a significant part of Syrian and Iraqi territories, gives a new interpretation of the phenomenon by not only intending to strengthen its present position with the involvement of the children, but also in pursuing its long-term goals – the expansion of the Caliphate – in mind. Ensuring its effectiveness is only possible if the organisation not only survives, but can also prepare his future generation. The main tool for this is to recruit the children so that, after appropriate mental, psychological and physical training, a future, loyal and self-sacrificing army can be organised,

which further propagate the ideology of the Islamic State even if the current form of the terrorist organisation is extinct.

Keywords: *child soldiers, recruitment, armed conflict, terrorism, Islamic State*